



Wat is sociale veiligheid?

Definities en kaders vanuit Leidraad Integrale Veiligheid

Sociale veiligheid is de mate waarin mensen beschermd zijn en zich beschermd voelen tegen persoonlijk leed door misdrijven (criminaliteit), overtredingen en overlast door andere mensen. Dit contrasteert met 'Beveiliging': Beveiliging is de bescherming of beveiliging van inrichtingen, personen en infrastructuur en informatievoorziening tegen moedwillige verstoringen.

Het CPTED concept als kader

Bij de beheersing van sociale veiligheid geldt als kader het CPTED concept (Crime Prevention Through Environmental Design). CPTED staat voor een goed ontwerp en een effectief gebruik van de gebouwde omgeving teneinde criminaliteit terug te dringen inclusief de angst daarvoor en te werken aan een kwalitatief betere samenleving. Recent is ook in Nederland aangetoond dat de fysieke ruimte van invloed is op menselijk gedrag (Keizer, 2008).

CPTED – de activiteiten

Een aanpak conform het CPTED concept, kent de onderstaande volgorde van activiteiten (van den Biggelaar, 2009):

Stel de gedragsdoelen vast:

Wat wilt u dat hier gebeurt (plaats en tijd, maximaal concretiseren op gedragsniveau!);

Wat wilt u dat hier niet gebeurt (plaats en tijd, maximaal concretiseren op gedragsniveau!);

Bepaal de interventies aan de hand van 3 stappen:

1. Fysieke ruimte ontwerpen, inrichten en beheren, zodanig dat de geformuleerde gedragsdoelen worden ondersteund;
2. Sociale omgeving ontwerpen, inrichten en beheren, zodat de sociale cohesie en de publieke participatie worden bevorderd;
3. Restrisico's beheersen door de inzet van Securitymanagement/OBE-maatregelen (organisatorische maatregelen zoals procedures en werkvoorschriften; bouwkundige maatregelen zoals compartimentering en hang-/sluitwerk; elektronische maatregelen zoals toegangsbeheer, alarmering, indringerdetectie en cameratoezicht).

Stap 1 = Analyse van de fysieke ruimte

- Wat was de oorspronkelijke bedoeling van deze ruimte?
- Wat is de huidige functie van deze ruimte?
- Bestaat tussen deze twee omschrijvingen een spanningsveld (welk)?
- Aandachtspunt: Zijn het object en haar omgeving schoon, heel en veilig? Is de omgeving vrij van graffiti en zwerfvuil, is bestrating vlak en aansluitend, zijn er geen defecte voorwerpen? (Bij een schouw van de omgeving kan het plaatjesboek "Schoon, heel en veilig?" van de gemeente Nijmegen uitkomst bieden.)
- Analyseer de elementen van de ruimte op dit moment: Licht, kleur, geluid, geur, vorm, materiaal, ruimtelijkheid en temperatuur;
- Analyseer en beoordeel het huidige ontwerp in relatie tot de antwoorden op de eerste drie vragen.

Vervolgens wordt de relevantie van de onderstaande strategieën per object bekeken en worden de mogelijke maatregelen benoemd:



- Zorg voor eigenaarschap; laat zien van wie de ruimte is en wat dat betekent, denk aan onderhoud, scheiding publiek-privaat, signing;
- Zorg voor natuurlijk toezicht: zichtlijnen, verlichting, ordening, verkeersstromen; passerend verkeer zicht laten hebben op het object; toegangen in het zicht plaatsen van het publiek; zorg voor transparante voorportalen; zorg voor verlichting van mogelijke probleemgebieden zoals voetpaden, trappen, in- en uitgangen;
- Zorg voor natuurlijke toegangscontrole: een enkele, duidelijk herkenbare ingang; duidelijke routestructuren; gebruik lage doornachtige struiken voor ramen op de begane grond; verwijder elementen die (ongewenst) toegang verschaffen tot het dak of de bovenverdiepingen;
- Plaats onveilige activiteiten in veilige ruimten (bijv. toiletten bij ingang/receptie);
- Plaats veilige activiteiten in onveilige ruimten (bijv. baliefunctie in de hal);
- Zorg voor duidelijk herkenbare scheiding tussen publiek en privaat c.q. overgangszones: kleur, vorm, materiaalgebruik, *signing*;
- Zorg voor een optimale bezetting van de ruimte, bepaal en stuur op kritische massa (minimaal aantal ongewenste en maximaal aantal gewenste gebruikers);
- Versterk de gewaarwording van natuurlijk toezicht: afbeeldingen, technische voorzieningen;
- Versterk de communicatiemogelijkheden in de ruimte: Muziek, alarmpaal, open constructie;
- Zorg voor optimale oriëntatie en anticipatie d.m.v. borden, pictogrammen, kleurcodes of nummers;
- Voorkom tegenstellingen in de communicatie;
- Gebruik licht, kleur, geluid, vorm, materiaalkeuze, temperatuur, geur, etc. in overeenstemming met het geformuleerde gedragsdoel;
- Kies voor *Design Against Crime* ontwerpen in relatie tot gebruiksvoorwerpen: Meubilair, vuilnisbakken, etc.

Stap 2 = Analyse van de sociale omgeving

Deze stap is van belang, omdat veiligheid uiteindelijk gaat om het bevorderen van gewenst gedrag. Daarvoor dient de sociale omgeving optimaal te zijn ontworpen. De volgende aspecten kunnen voor een object relevant zijn.

- De bevolkingsdichtheid van de onmiddellijke omgeving en de differentiatie van bebouwing - ontwikkeling op menselijke maat. Het draait hierbij om het kennen van elkaar en het nemen van verantwoordelijkheid voor de buurt.
- Ontmoetingsplaatsen.
Het voorzien in ontmoetingsplaatsen in (dicht)bevolkt gebied is een absolute noodzaak. Een gebrek aan een ontmoetingsplaats kan ruimten leeg en onveilig maken. Maar ontmoetingsplaatsen kunnen diverse bestemmingen krijgen, waaronder ongewenste bestemmingen, zoals drugsgebruikers en illegale handel. Andere sociale evenementen moet plaatsvinden, voordat mensen in een buurt sociale cohesie kunnen ervaren.
- Jeugdtonken.
In jeugdtonken kan de lokale jeugd iets vinden om te doen en doen zij sociale vaardigheden op. De steun en belangstelling van de lokale gemeenschap, de middelen om activiteiten te organiseren en geschoold personeel zijn hierbij vereisten.
- Bewonersparticipatie.
Bewoners nemen zelf deel aan het sociale leven in hun buurt. Dit moet georganiseerd



worden, want het gaat niet vanzelf. Mensen hebben het bijvoorbeeld te druk om zich na het werk nog met sociale activiteiten bezig te houden, of het zijn oudere mensen die bang zijn om groepen jongeren tegen te komen, of ze hebben hun eigen onafhankelijk vriendennetwerk buiten de buurt.

- De verantwoordelijkheid van buurtbewoners.
Bewoners hebben een directe invloed op de vatbaarheid van hun buurt voor afwijkend gedrag. Terwijl de daders op zoek zijn naar eenvoudige manieren om hun doel te bereiken, kan een potentieel slachtoffer zichzelf beschermen. Vergelijk het Politie Keurmerk Veilig Wonen. Bewoners moeten een zekere verantwoordelijkheid voor hun wijk en woning nemen om kwaadwillenden minder kans te geven.
- Er is dus een sociaal ontwerp nodig om de gewenste activiteiten, zoals bedacht bij het fysieke ontwerp, te ondersteunen. Daarvoor is samenwerking met de lokale bevolking (via de gemeente) noodzakelijk.

Maatregelen om bewoners en belanghebbenden bij hun buurt te betrekken zijn veiligheidsaudits, workshops met buurtbewoners en belanghebbenden, en sessies om het lokale besluitvormingsproces, het oplossen van conflicten en sociale interacties te versterken.

Stap 3 = Security Management

Deze stap behelst de beheersing van retrisico's. Het is de overstap van sociale veiligheid naar security management (integrale beveiliging). Onder Security Management wordt verstaan het beheersbaar houden van risico's als gevolg van onbevoegde beïnvloeding door het managen van menskracht en middelen. Binnen RWS wordt security management Integrale Beveiliging genoemd. Voor Security Management wordt momenteel het RWS Handboek Security ontwikkeld.